

نمادهای بصری علم اعداد در معماری ایرانی: نمونه موردی: مقبره شاه نعمت الله ولی ماهان

زهرة اپرناک*^۱، سرور فهرجی^۲

۱- عضو هیات علمی، آموزشکده فنی و حرفه ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان، کرمان، ایران

۲- عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان استان، کرمان، کرمان، ایران

خلاصه

انسانها از روزگاران دیرین تا به امروز، برای نظم بخشیدن به زندگی و جهان پیرامون خود، از اعداد استفاده می کنند. از مهمترین ارکان نمادهای بصری و نشانه های مفهومی تاریخ بشری، که با تمام زوایای شعور بشر ارتباط مستقیم دارد، معماریست. پژوهش حاضر با هدف بررسی کتابخانه ای و میدانی هندسه به کار رفته در بنای مقبره شاه نعمت الله ولی در ماهان در پی یافتن پاسخی برای این پرسش است، آیا ارتباطی بین ریشه های فکری شکل دهنده به هندسه بنای مذکور و علم اعداد وجود دارد؟ در آغاز پس از مروری بر تاریخچه علم اعداد، به علم هندسه و کاربرد اعداد در علم هندسه می پردازیم و سرانجام، به این نظریه دست خواهیم یافت که رابطه ای میان علم اعداد و هندسه به کار رفته در ساختار پلان و نقوش کاشیکاری نمونه موردی وجود دارد.

کلمات کلیدی: نمادهای بصری، علم اعداد، علم هندسه، معماری ایرانی، ریشه های فکری، مقبره شاه نعمت الله ولی.

۱. مقدمه

شاه نعمت الله ولی، از عرفا و شعرای سده هشتم و نهم هجری است، که در سال ۸۳۲ (به روایتی ۸۳۴ هجری قمری) در کرمان درگذشت و در یکی از باغهای ماهان دفن شد. قدیمی ترین قسمت آرامگاه این عارف، گنبدی است که در سال ۸۴۰ هجری قمری ساخته شده و از شاهکارهای معماری این آستانه به شمار می رود. نمادهای بصری اعداد، مفاهیم عالی و عمیقی از مبانی فکری و معیارهای زیبایی شناسی یک فرهنگ می باشند، که در قالب شکل (فرم) و نقوش گوناگون تبلور می یابند. در این مقاله سعی می شود، اصول هندسی شکل دهنده به بنای مقبره شاه نعمت الله ولی در ماهان بررسی شود. براین باوریم که علم اعداد پایه فکری شکل دهنده به اشکال هندسی مورد استفاده در بسیاری هنر ها از جمله معماریست. با توجه به اهمیت علم هندسه در هنر و معماری ایران (وبه طور کلی در تمام جهان باستان) تحقیق در اصول هندسی شکل دهنده به آثار معماری را می توان یکی از زمینه های مهم برای مطالعه دانست. فرض بر این است که معماران گذشته از ترسیمات هندسی پایه ای برای شکل دادن به اثر معماری استفاده می کردند. این تحقیق در کنار تحقیقات مشابه دیگر می تواند، به تکمیل مجموعه اطلاعاتی از کاربرد هندسه در معماری سنتی بینجامد، که بر مبنای آن می توان به کشف رمز زبان هندسه در معماری بنای مورد نظر پرداخت.

مسئول: تلفن: ۰۹۱۳۳۹۷۵۸۷۰ نویسنده: *E-mail : Zohreh-aparnak@hotmail.com